

Kontaktperson
Miljöstrategiska enheten
Peter Odhner
010-2241749
peter.odhner@lansstyrelsen.se

Näringsdepartementet

Bakgrund

Regeringen beslutade den 13 februari 2020 att tillkalla en särskild utredare med uppdrag att föreslå åtgärder och styrmedel för att stödja en utveckling mot ett fossiloberoende jordbruk (dir. 2020:16). Regeringen förordnade samma dag landshövding Helena Jonsson att vara särskild utredare.

Sammanfattning av förslagen i utredningen:

- ett jordbruksavdrag införs,
- den återbetalning av dieselskatt som jord-, skogs- och vattenbruket kan ansöka om fasas ut,
- Jordbruksverkets instruktion förtydligas och den årliga uppföljningen av livsmedelsstrategin kompletteras,
- en biopremie för rena biodrivmedel införs,
- den befintliga klimatpremien utvidgas,
- det befintliga gödselgasstödet och biogasstödet utökas och förlängs.

Nedan följer Länsstyrelsen Skånes yttrande på aktuell utredning

Mervärde och ekonomiska effekter

Sammantaget ser Länsstyrelsen Skåne positivt på många av förslagen i utredningen, men saknar ett centralt perspektiv i remissen. I dagsläget finns det både tekniska och strukturella möjligheter för många lantbrukare att ställa om till en fossilfri livsmedelsproduktion, men betalningsviljan och efterfrågan på dessa produkter är i dagsläget för låg samtidigt som lönsamheten för många lantbruksföretagare i Skåne

Postadress	Besöksadress	Telefon / Fax	Bankgiro	E-post och webb	Sociala medier
205 15 Malmö	Södergatan 5	010-224 10 00 vx	102-2847	skane@lansstyrelsen.se	Facebook: lansstyrelsenskane
291 86 Kristianstad	Ö Boulevarden 62 A	010-224 11 10		www.lansstyrelsen.se/skane	Twitter: @lstskane

är prekär. Matproduktionen i Skåne är samtidigt hög och det finns många livsmedelsföretag och livsmedelsförädlare. Genom att samverka med livsmedelsindustrin och dagligvaruhandeln ta fram ett märkningssystem eller någon typ av certifiering för denna typ av livsmedel kan marknaden utvecklas snabbt, vilket borgar för en ökad lokal och regional efterfrågan, både från vanliga konsumenter och offentlig sektor. Initialt kommer det att bli en nischmarknad och locka ett fåtal större producenter, men när marknaden utvecklas, både nationellt och internationellt kommer genomslagskraften att bli stor och nya lönsamma och hållbara affärsmodeller växa fram.

Insatsvaror, drivmedel och el

Om marknadsinsatserna - så att lantbrukaren kan få betalt för det mervärde som levereras - kombineras med kraftfulla stödinsatser för inhemsk produktion och konsumtion av både biodiesel¹ och grön mineralgödsel² kan kostnaderna för insatsvarorna reduceras, vilket också kommer att förbättra lönsamheten för denna typ av klimatvänlig produktion. Samtidigt som vi säkerställer en tryggare livsmedelsförsörjning som är mer oberoende av utländska aktörer. I dagsläget är biodiesel skattebefriat och för att säkerställa investeringar måste ett sådant styrmedel ligga kvar på längre sikt, men vår bedömning är att detta inte räcker för att få till stånd de investeringar som krävs för en inhemsk produktion. Staten behöver gå in med ekonomiska stödinsatser för att riskavlasta industriaktörer och investerare initialt. Detta gäller både produktion av biodiesel och mineralgödsel. Vår bedömning är således att det inte räcker med de stöd som finns inom exempelvis Klimatklivet.

Kostnaderna för el har också eskalerat de senaste åren, framför allt i södra Sverige och Skåne, och här krävs det stödinsatser för en snabbare och kostnadseffektiv utbyggnad av förnybar elproduktion och energilagring inom lantbruket samt smartare styrning av elkonsumtionen. Grön el, till en lägre kostnad, borgar för en fossilfri produktion, bättre lönsamhet samt en tryggare livsmedelsförsörjning. Stöd för förnybar elproduktion kan gynnas på olika sätt med skattesatser och stöd, men

¹ Det finns redan storskalig produktion av RME i Sverige, som kan ersätta diesel, men vi behöver även produktion av biodiesel eller HVO för att ersätta övrig diesel som används. Inhemsk produktion av HVO från skogens restprodukter eller annat organiskt material är av central vikt för att säkerställa en trygg livsmedelsförsörjning (mindre beroende av det internationella oljepriset och marknadsnycker). Detta stärker också näringslivet i Sverige och skapar många gröna arbetstillfällen. Import av olja skapar mycket få jobb i Sverige och dessa pengar som skickas till andra, i många fall odemokratiska länder, kan istället verka på ett nationellt plan.

² En relativt stor del av jordbrukets utsläpp härrör från användning av mineralkväve som produceras med hjälp av naturgas i andra länder. I dagsläget går det att producera vätgas eller ammonium från förnybar el. Denna produkt kan ersätta import av mineralkväve, men det krävs investeringar och kraftfulla styrmedel för en storskalig produktion av dessa insatsvaror. Även här kan många gröna jobb växa fram som också minskar vår sårbarhet.

att investera i energilager är i dagsläget kostsamt och riskfyllt och vår bedömning är att de ekonomiska styrmedel som finns för energilager för lantbrukare inte är tillräckliga. Denna utveckling av energisystemet är även central för att möjliggöra en ökad elkonsumtion och för att avlasta det överliggande elnätet.

I sammanfattningen till utredningen konstateras att

"Stärkt konkurrenskraft och lönsamhet kan uppnås genom minskade utgifter, ökade intäkter eller ökad produktivitet"

Länsstyrelsen Skåne instämmer i att målet med utredningsförslaget är bra men bedömer att den föreslagna modellen för "grön skatteväxling" inte uppnår det som önskas.

Skatteavdraget kallas grön skatteväxling men länsstyrelsen konstaterar att det saknas koppling mellan återföringen av pengar och faktisk omställningen till fossilfritt jordbruk. Stödet riktar sig inte tydligt till just de företag som vill investera i ny teknik eller produktion av förnyelsebar energi. Den beskrivna kompensationen gör det dessutom i stort sett omöjligt för nystartade företag (ägarbyte/generationsväxling) att få del av återföringen. Detta behöver ses över.

Det föreslagna stödet kopplas till omsättning i företaget vilket *inte* har någon koppling till förbrukningen av fossil energi. Kompensationen kommer därmed att falla ut hos de företag som är kapitalintensiva och har hög omsättning som tex. växthusföretag, slaktsvins- och kycklinguppfödning. Då resterande EU har lägre kostnader för insatsmedel och därmed lägre priser på spannmål är den troliga effekten att importen av foder och spannmål från övriga Europa ökar samtidigt med minskad inhemsk odling.

Länsstyrelsen anser att fördelningsmodellen långsiktigt behöver kopplas starkare till den faktiska omställningen i företaget gällande minskat fossilberoende. Ett annat förslag är att genom verktyg såsom investeringsfond eller skatteavdrag vid investering i ny teknik skapa en efterfråga på marknaden som bidrar till fossilfri drift. Denna marknad finns inte i någon större utsträckning idag och behöver utvecklas.

Kort och lång sikt

Utredningsuppdraget och utredningen tar sin utgångspunkt i läget 2020 men med den snabba kostnadsökningen under slutet av 2021 på diesel, mineralgödsel, elektricitet mm ser länsstyrelsen behov av kompletterande åtgärder på *kort sikt* i förhållande till det som utredningen föreslår.

För att behålla den inhemska produktionen bedömer länsstyrelsen att det **kortsiktigt** är lämpligt att kompensera jordbruksföretag i enlighet med det systemet vi har idag för återbetalning av t.ex. dieselskatt eftersom kompensationen då lämnas till de företag som direkt drabbats av de stora kostnadsökningarna.

På längre sikt är det viktigt att vara tydlig med både mål och medel för att nå ett fossiloberoende jordbruk, att ge marknaden en signal om behovet av ny teknik och ge jordbruksföretagen möjlighet att planera för investeringar för ökad fossilfrihet. Det behöver finnas en tydlig förutsägbarhet i det kommande systemet för "grön skatteväxling".

Länsstyrelsen Skåne vill också betona att lönsamheten inom jordbruket är helt avgörande för att upprätthålla samhällsviktig livsmedelsproduktion och att kunna investera för en grön omställning och för anpassning till ett förändrat klimat. Här krävs fortsatt helhetssyn och det tycks oss lämpligt att - som utredningen föreslår - ge Jordbruksverket i uppgift att bevaka lönsamhetsläget, även i ett internationellt perspektiv, och att komplettera livsmedelsstrategin ifråga om prisutveckling för insatsmedel.

Effekter socialförsäkringssystemet

Länsstyrelsen uppmärksammar att förslaget för skatterabatt skapar ett lägre belopp som grund för beräkningar i socialförsäkringssystemet. Dock finns det möjligheter att återlägga stödet så att det tas ut sociala avgifter på det återlagda beloppet men då minskar skatterabatten. Modellen riskerar att skapa omotiverade skillnader i beräkningsunderlaget i socialförsäkringen och därmed påverka sjukpenning, pension, föräldrapenning mm.

Övriga synpunkter

De förväntade restriktioner från EU mot uttag av biomassa från skogen för tillverkning av biologiska bränslen återspeglas heller inte i utredningen. En sådan risk är central för övergången till biodrivmedel och grön omställning. Här är det viktigt att för fortsättningen beakta slutsatserna i den s k Klimaträttsutredningen (M 2019:05).

En annan relevant synpunkt gäller klimatkompenserande åtgärder. Ett helt fossilfritt jordbruk är svårt att uppnå, men genom kompenserande åtgärder som exempelvis energiskog, skogsplantering, anläggning av våtmarker, mellangrödor och egen energiproduktion kan den enskilda gården uppnå klimatneutralitet. Här krävs en kunskapsupbyggnad och andra stödinsatser för att förverkliga en sådan utveckling.

Fossiloberoende jordbruk är också vagt beskrivet i utredningen och gör det svårt att följa upp. Istället kan målbilden fokusera på ett fossilfritt jordbruk där man tar

hänsyn till kompenserande åtgärder och negativa utsläpp i form av exempelvis vallodling och biokol eller ovan nämnda insatser.

I utredningen nämns att det pågår en utveckling mot mindre enheter och mer automatiserade system, men det kommer att krävas insatser för att påskynda en sådan utveckling som gynnar automatisering, robotisering och digitalisering av jordbruket som kan drivas med egenproducerad el.

Ifråga om beredskap och försörjningsförmåga gör utredningen en grundlig och pedagogisk resumé av 100 års beredskapspolitik men utan egna definitiva ställningstaganden. I den försvarspolitiska propositionen som antogs i riksdagen 2020 ingår en tryggad livsmedelsförsörjning för minst tre månader samt lyfts fram betydelsen av en fungerande inhemsk jordbruks- och livsmedelsproduktion. Länsstyrelsen noterar att tre månader är en vedertagen tidshorisont i beredskapssammanhang för livsmedel men i ett växtodlings-perspektiv är det inte lång tid. För drivmedel, mineralgödsel och bekämpningsmedel vore det rimligare att planera för ett längre importbortfall – t ex för en tre-årsperiod som i propositionen 1967:65.

Sammantaget bedömer vi att dessa åtgärder leder till ett mer lönsamt, hållbart och resilient lantbruk.

I övrigt instämmer vi med förslagen i utredningen.

Detta yttrande har beslutats av länsöverdirektör Ola Melin. Vid den slutliga handläggningen har även avdelningschef Annelie Johansson deltagit och klimatstrateg Peter Odhner, föredragande.

Ola Melin
Länsöverdirektör

Peter Odhner
Klimatstrateg

Detta beslut har signerats digitalt varför det saknar namnunderskrifter.